

Per Petterson

Sortir a robar cavalls

Traduït del noruec per
Carolina Moreno Tena

CLUB EDITOR
BARCELONA

I

Primers dies de novembre. Són les nou. Les mallerengues carboneres s'estavellen contra la finestra. Algunes fugen volant, atordides pel cop; d'altres cauen i queden esteses en la neu nova, forcejant, fins que aconseguen tornar a batre les ales i enlairar-se. No sé què tinc que els interessa tant. Miro per la finestra, cap al bosc. Una llum rogenca traspunta per damunt dels arbres que voregen el llac. Comença a bufar el vent i veig les formes que pren a l'aigua.

Ara visc aquí, en una caseta a la riba d'un llac a l'extrem oriental del país. Hi desemboca un riu, petit, amb poca aigua al pic de l'estiu, però a la primavera i a la tardor és cabalós, i fins i tot hi ha truites. Jo n'he pescat alguna. La desembocadura és a pocs centenars de metres d'aquí, la puc veure per la finestra de la cuina quan els bedolls han quedat nus. Com ara, al mes de novembre. A la vora del riu hi ha una cabana i, quan surto als graons de la porta de casa, arribo a veure si tenen el llum encès. Hi viu un home que crec que és més gran que jo. O això dedueixo pel seu aspecte. O potser és que jo no sé ben bé quin aspecte tinc. O potser la vida l'ha tractat pitjor que a mi. No hauria de descartar-ho. L'home té un gos, un *border collie*.

Al mig del pati hi he posat una menjadora d'ocells al capdamunt d'un pal. De bon matí, quan tot just clareja, m'assec a

la taula de la cuina amb una tassa de cafè i miro com s'atansen batent les ales. N'he comptat fins a vuit espècies diferents dalt de la menjadora, moltes més que a cap dels llocs on he viscut, però només la mallerenga carbonera xoca contra la finestra. Són molts els llocs on he viscut. Ara visc aquí. Quan clareja, ja fa hores que estic despert. He encès l'estufa. M'he passejat per la casa, he llegit el diari d'ahir, he rentat els plats d'ahir, que no són gaires. He escoltat la BBC. Tinc la ràdio encesa quasi tot el dia. Escolto les notícies, un costum que no aconseguixo treure'm de sobre, tot i que ara dubto que em faci cap profit. Diuen que seixanta-set anys no són gaires, pels temps que vivim, i jo també ho veig així, de fet, em sento en plena forma; però ara, quan les escolto, les notícies ja no ocupen el mateix lloc en la meua vida, no canvien la meua visió del món com abans. Potser és culpa d'elles, de la manera com les expliquen, potser és que n'hi ha massa. L'avantatge de la BBC World Service, el butlletí que emeten a primera hora, és que tot sona molt diferent, no diuen ni piu sobre Noruega i puc seguir les relacions entre països com Jamaica, Pakistan, l'Índia i Birmània a través d'un esport com el criquet, un esport que no he vist ni veuré mai si de mi depèn. Però m'ha cridat l'atenció que a Anglaterra, "la mare pàtria", sempre l'apallissen. Ja és alguna cosa.

Jo també tinc un gos. Es diu Lyra. No és gens fàcil determinar-ne la raça, però no té gaire importància. Avui ja hem sortit a passejar, de bon matí i amb la llanterna, pel camí de sempre, el que voreja el llac. Una capa de glaç mil·limètrica el cobreix fins al peu dels joncs que s'alcen al llarg de la riba, secs i grocs, tot erts. La neu queia, silenciosa i densa, contra la negror de la volta del cel, i feia esternudar la Lyra de gust. Ara

dorm al meu costat, enganxada a l'estufa. Ja no neva. A mesura que el dia avanci, la neu s'anirà fonent. Ho veig al termòmetre. La columna vermella s'enfila amb el sol.

Tota la vida he anhelat viure sol en un lloc així, inclús en els moments més bons, que no han sigut pocs. Això sí que puc afirmar-ho, que no han sigut pocs. He tingut sort a la vida. Però fins i tot així, per exemple, enmig d'una abraçada, quan algú em xiuxiuejava a cau d'orella el que jo volia sentir, de sobte desitjava ser ben lluny, en un lloc on només hi hagués silenci. Després podia passar-me anys sense pensar-hi, però això no volia dir que no ho desitgés. I bé, ara sóc aquí, i és quasi exactament tal com m'ho havia imaginat.

D'aquí a poc menys de dos mesos s'acabarà aquest mil·lenni. Al meu veïnat es farà festa grossa i focs artificials. No hi aniré. Em quedaré a casa, amb la Lyra; potser aniré a fer un volt i m'arribaré al llac per veure si el glaç aguanta, calculo que estarem a deu graus sota zero i que hi haurà lluna; després encendré l'estufa, m'emborratxaré com cal amb una ampolla que tinc guardada a l'armari, posaré un disc al meu vell tocadiscos amb la veu de la Billie Holiday com un murmur, com quan la vaig sentir aquell cop al Colosseum d'Oslo als anys cinquanta, una veu gairebé apagada, i tot i així, màgica, i quan s'acabi el disc me n'aniré al llit i dormiré tan profundament com es pot dormir sense estar mort i em despertaré en el nou mil·lenni sense que això signifiqui res. Em fa il·lusió pensar-hi.

Mentre no arriba aquest moment, aprofito el temps posant la casa en condicions. No és poc el que cal fer, ja que me la van vendre per quatre xavos. Per ser franc, jo estava disposat a oferir molt més per la casa i el terreny, però no hi havia gaire com-

petència que diguem. Ara entenc per què, però tant se val. N'estic satisfet malgrat tot. Intento arreglar sol tot el que puc, a pesar que podria pagar un fuster, perquè no estic escurat, al contrari, però aleshores aniria massa ràpid. Vull invertir-hi tot el temps que calgui. Suposo que és que ara dono importància al temps. No pas a la velocitat amb què passa, si més a poc a poc o més de pressa, sinó que m'interessa senzillament com a temps, com l'element en què visc i que puc omplir amb coses i activitats físiques per tal de distribuir-lo i així distingir-lo sempre nítidament, que no se m'escoli entre els dits si bado.

Aquesta nit ha passat una cosa. M'havia estirat a l'alcova del costat de la cuina, on m'he construït un llit de fusta provisional sota la finestra, i ja m'havia adormit, eren les dotze tocadés, a fora era negra nit i feia fred; me n'he sentit quan feia l'últim riu darrere de casa. És una llibertat que em prenc. Sobretot que, ara per ara, només tinc una latrina a fora, bastant lluny. De totes maneres no em veu ningú. A l'oest, el bosc és espès.

M'ha despertat un so estrident que es repetia a intervals breus, emmudia i tornava a començar. M'he assegut al llit i he entreobert la finestra per treure el nas. A través de la foscor podia veure el feix groc d'una llanterna més avall del camí que segueix el riu. L'home que duia la llanterna havia de ser per força el que produïa el so que jo sentia, però no entenia quina mena de so era, ni com el feia. Si és que era un home. El raig de llum oscil·lava de dreta a esquerra, erràtic, com desanimat, i per un moment he vist la cara arrugada del meu veí. Dels llavis li penjava una cosa que semblava un cigar, i quan he tornat a sentir aquell so he entès que es tractava d'un xiulet d'ultrasons, tot i que no n'he vist mai cap. I l'home ha començat a cridar el

gos: “iPòquer!”, cridava, “iPòquer!”, que és com es diu el gos, “iVine, quisso, vine!”, cridava; jo m’he ficat al llit i he aclucat els ulls, però sabia que no tornaria a agafar el son.

En realitat, jo el que volia era dormir. Ara filo prim amb les hores de son, que ja no són tantes com abans però les aprofito d’una altra manera. Una nit en blanc fa ombra a tota una sèrie de dies, em torno irritable i vaig desorientat. Ja no puc perdre el temps amb aquestes coses. Cal que em concentri. Així i tot, he tornat a seure al llit, amb els peus a terra, i he buscat a les palpentes la roba penjada al respatller de la cadira. De tan glaçada que estava, se m’ha accelerat la respiració quan em vestia. He travessat la cuina i m’he posat el vell tabard que tinc al rebedor, he agafat la llanterna del prestatge i he sortit als graons de l’entrada. Era fosc com la gola del llop. He entreobert la porta per ficar la mà a dins i encendre el llum exterior. Molt millor. La paret del cobert pintada de vermell projectava una tonalitat càlida al pati.

Sóc un home de sort, he pensat. No em passarà res si surto en plena nit a ajudar el veí quan busca el seu gos, només seran dos dies de trasbals i ja tornaré a estar fi. Amb la llanterna encesa, he baixat el camí que surt del pati cap on es trobava ell, a mig pendent, parat i girant la llanterna de manera que el feix de llum pentinés el terreny a poc a poc, en una volta completa, per la vorada del bosc, pel camí, pel marge del riu fins a tornar al punt de partida. “iPòquer!”, cridava, “iPòquer!”, i bufava el xiulet, que feia un so desagradable a causa de la freqüència massa alta i trencava el silenci nocturn, mentre el seu rostre i tot el seu cos quedaven ocults dins la fosca. En realitat, jo no el conec, només hi he intercanviat quatre paraules alguna vegada en passar davant de la seva cabana quan surto a passejar

amb la Lyra, que sol ser de bon matí. Tot d'una m'han vingut ganes de tornar a casa i oblidar-ho tot. ¿Què podia fer-hi, jo? Però segur que ja havia vist la llum de la meva llanterna, ja era massa tard; a més a més, aquella figura solitària tenia un no sé què que jo intuïa en la foscor. L'home no hauria d'haver sortit tot sol d'aquella manera. No era enraonat.

—iHola! —l'he saludat a sota veu per respecte a la quietud. L'home s'ha girat, i per un moment no he vist res perquè m'ha enfocat la llanterna a la cara. L'ha abaixat tot seguit. M'he quedat quiet uns segons mentre no recuperava la vista i llavors m'hi he acostat, i així estàvem, junts, cadascú amb el seu feix de llum a l'altura del maluc, il·luminant el paisatge al nostre voltant. Res no tenia el mateix aspecte que a ple dia. Estic avesat a la fosca. No recordo haver-li tingut mai por, tot i que segur que n'hi he tingut alguna vegada; però ara com ara m'hi sento emparat, em resulta natural, i més que res, diàfana, malgrat la quantitat de coses que en realitat s'hi oculten. Però tant és. No hi ha res que pugui competir amb la llibertat de moviment i la desimboltura del cos dins la fosca, on no hi ha altures definides ni distàncies tancades, perquè en la fosca no hi ha res de tot això. Només un espai immens on pots moure't.

—S'ha tornat a escapar —ha dit el meu veí—. El Pòquer. El meu gos, vull dir. No és la primera vegada. Sempre torna. Però em costa molt dormir quan és fora. Ara hi ha llops, al bosc. I tampoc goso tancar la porta, és clar.

L'home semblava una mica amoïnat. Jo també ho estaria si el meu gos hagués fugit, i no sé què faria si es tractés de la Lyra, no sé si hauria sortit tot sol en plena nit a buscar-la.

—¿Sabies que els *border collie* diuen que és la raça de gos més intel·ligent del món?

—Ho he sentit a dir, sí —he contestat.

—És més llest que jo, el Pòquer, i ho sap —el meu veí sacseja el cap—. Em temo que aviat es farà l'amo de la casa.

—Malament, doncs —he dit jo.

—Ja ho crec —ha dit ell.

Aleshores se m'ha acudit que encara no ens havíem presentat, de manera que he allargat la mà tot enfocant-la amb la llanterna perquè la veiés i he dit:

—Sóc en Trond Sander. —Això l'ha desorientat. Ha necessitat un parell de segons per passar-se la llanterna a la mà esquerra i estrènyer la meva dreta amb la seva tot responent:

—Sóc en Lars, Lars Haug. Amb ge.

—Encantat —he dit, i ha sonat tan forçat i fora de lloc com el dia que el pare va dir “el meu condol” en un enterrament al fons del bosc, molts i molts anys enrere. A l'instant m'he pene-dit d'haver pronunciat aquest mot, però he tingut la impressió que en Lars Haug no se n'adonava. Potser li ha resultat escaient i tot, al cap i a la fi la situació no era gaire més estrofolària que la de dos homes que se saluden al camp.

Al nostre voltant, tot era calma. Havíem passat dies i nits de pluja i vent, amb un xiulet incessant entre els pins i els avets, però ara al bosc hi havia un silenci aclaparador, no es movia ni una ombra, i el meu veí i jo estàvem quiets, mirant fixament la foscor, quan tot d'una he tingut la certesa que hi havia alguna cosa darrere meu. No he aconseguit frenar la sensació sobtada d'un calfred que em pujava per l'espina. En Lars Haug també ho ha notat i ha enfocat la llanterna a un parell de metres darrere meu, jo m'he girat i allà era: el Pòquer. Estava tens i alerta, jo ja havia comprovat altres vegades que un gos pot sentir-se i mostrar-se culpable i, com a la majoria de nosaltres, això no li

agradava gaire, sobretot quan l'amo ha començat a parlar-li amb un to vagament infantil que no encaixava gens amb el rostre endurit i arrugat d'un home que deu haver passat més d'una nit d'hivern al ras i ha salvat i resistit tota mena d'adversitats i situacions complicades. Me n'havia adonat amb l'encaixada de mans.

—iAi, Pòquer! ¿On t'havies ficat? Ximple, ¿has desobeït el papa, eh? Ets un trapella, coi de gos, saps que això no es fa —ha fet una passa cap a ell i aleshores el gos ha grunyat, un grunyat sord que li sortia del fons de la gola, mentre ajupia les orelles. En Lars Haug ha callat en sec. En abaixar la llanterna ha il·luminat el terra i jo he començat a distingir clapes blanques en el pelatge del gos, mentre que les clapes negres desapareixien en la fosca, i això li donava un aspecte estrambòtic, asimètric, i aquell so gutural i somort continuava sentint-se des d'un punt una mica més imprecís, i llavors el meu veí ha dit:— Una vegada vaig matar un gos d'un tret i em vaig prometre que mai més no tornaria a fer-ho. Però ara no ho sé...

L'home estava desconcertat, saltava a la vista, no sabia quin era el pas següent. Tot d'una m'ha fet una llàstima tremenda, un sentiment que ha sorgit de vés a saber on, de fora, de la foscor, d'alguna cosa que havia passat en una altra època, o d'algun fet de la meua pròpia vida que havia oblidat feia temps i ara em burxava o em feia sentir malament. M'he escurat la gola i he dit amb una veu que no controlava del tot:

—¿De quina raça era el gos que vas matar? —Tot i que no crec que m'interessés gaire la resposta, alguna cosa havia de dir per aturar l'inesperat tremolor al pit.

—Un pastor alemany. Però no era meu. Va passar a la granja on vaig créixer. La mare el va veure primer. Corria pel

marge del bosc, empaitant cabirols; feia dies que els vèiem per la finestra, dos mascles gairebé adults, morts de por, que pasturaven els matolls arran del prat nord. Anaven sempre junts, també aquell dia. El gos no parava d'empaitar-los, els voltava, els mossegava les garretes, tant i tant que els pobres ja no tenien forces ni escapatòria. La mare no ho suportava més i va telefonar al guarda per preguntar-li què havia de fer, i l'home va dir: Agafa l'escopeta i dispara. "Aquesta feina et toca a tu, Lars —em va dir la mare després de penjar—, ¿creus que te'n sortiràs?" A mi no em feia cap gràcia, tot sigui dit, quasi mai no havia disparat amb aquella escopeta, però els cabirols em feien molta llàstima i no podia demanar a la mare que ho fes ella, i a casa no hi havia ningú més. El meu germà gran s'havia fet a la mar i el meu padrastra era al bosc talant arbres per a un dels terratinents de la zona, tal com solia fer en aquella època de l'any. De manera que vaig agafar l'escopeta i vaig sortir cap al bosc, passant pels sembrats. Un cop allà, ni rastre del gos. Em vaig quedar quiet, parant l'orella. Era a la tardor, i al migdia l'aire era tan net, la calma tan gran que gairebé esgarrifava. Em vaig girar cap als sembrats i la casa, sabia que la mare era a la finestra i no em perdia de vista. No me'n podia escapar. Vaig girar-me de nou a mirar el camí del bosc, i aleshores, tot de cop, van aparèixer els dos cabirols corrent cap a mi. Vaig clavar un genoll a terra, vaig alçar l'escopeta i vaig enganxar la culata a la galta. Els dos animals estaven tan aterrits que ni tan sols em van veure, o no tenien prou forces per afrontar un altre enemic. No es van desviar ni un pèl, venien de dret i em van passar pel costat fregant-me l'espatlla, fins i tot podia sentir-los el respir i veure'ls brillar el blanc dels ulls desorbitats.

En Lars Haug s'ha aturat un moment, ha aixecat la llanterna i ha il·luminat el Pòquer, que no s'havia mogut del meu darrere. Jo no m'he girat, però sentia els seus grunyits prims. Era un so desagradable. L'home al meu davant s'ha mossegat el llavi i s'ha passat pel front els dits de la mà esquerra, amb un gest insegur, abans de continuar:

—El pastor alemany venia a trenta metres darrere d'ells. Era una bèstia enorme. Vaig disparar immediatament. Estic segur que el vaig tocar, però el gos no va variar ni la velocitat ni el rumb, potser va tenir un espasme, no n'estic segur, cony, el cas és que vaig tornar a disparar i va desplomar-se, però es va aixecar tot seguit i va arrencar a córrer. Em vaig desesperar i vaig disparar un altre cop, tenia el gos a pocs metres, i aleshores sí, va caure de morros i es va arrossegar de potes enlaire fins a la punta de la meva bota. Però no era mort. Em mirava amb les potes paralizades, i tot de cop em va fer llàstima, ho reconec, així que em vaig ajupir per fer-li una última carícia al clatell. Llavors va grunyir i va provar de mossegar-me la mà. Vaig saltar enrere i, fet una fúria, li vaig engegar dos trets al cap.

El rostre d'en Lars Haug s'entreveia dins les ombres, la llanterna li penjava sense esma dels dits i retallava una petita esfera groga a terra. Pinassa. Còdols. Dues pinyes. El Pòquer s'estava quiet i callat, i em vaig preguntar si els gossos poden contenir la respiració.

—Hòstia... —he dit.

—Acabava de fer divuit anys —ha dit ell—. És clar que ha passat molt de temps, però no ho oblidaré mai.

—Entenc que no vulguis matar cap més gos —li he dit.

—Ja ho veurem —ha dit en Lars Haug—. Crec que és hora d'endur-me el gos cap a casa. És tard. Vine, Pòquer —ha dit

amb to sec i autoritari, i ha començat a baixar el camí. El Pòquer el seguia, obedient, uns metres enrere. Quan han arribat al pont, s'ha aturat i m'ha saludat amb la llanterna.

—iGràcies per la companyia! —ha cridat en la fosca. Jo també he sacsejat la llanterna abans de girar cua i enfilat el pendent suau fins a casa, obrir la porta i entrar al rebedor il·luminat. Per alguna raó he tancat amb clau, cosa que no havia fet mai d'ençà que visc aquí. No m'ha agradat, però ho he fet de totes maneres. M'he despullat i m'he ficat al llit, tapat fins dalt amb l'edredó, la mirada clavada al sostre esperant que vingúés l'escalfor. M'he sentit una mica imbècil. He aclucat els ulls. Mentre dormia, s'ha posat a nevar, i estic segur d'haver notat que el temps canviava i refrescava, i sabia que m'espantava l'hivern, que m'espantava la neu si en queia molta, i que venint a viure aquí m'havia posat tot sol en un atzucac. O sigui que m'he entossudit a somiar l'estiu i en despertar-me encara el tenia al cap. Hauria pogut somiar un estiu qualsevol, però no, era un estiu molt especial, i ara, assegut a la taula de la cuina mirant la claror que s'estén damunt dels arbres a la vora del llac, encara hi penso. Res no és com aquesta nit, i encara no m'explico per què he tancat la porta amb clau. Estic cansat, però no tant com em temia. Aguantaré fins al vespre, ho noto. M'aixeco de taula, una mica encarcerat, la meua esquena ja no és el que era, i la Lyra alça el cap vora l'estufa i em mira. ¿Tornem a sortir? No, encara no. En tinc més que prou amb aquest estiu que ara, de sobte, comença a turmentar-me. Feia molts anys que no em passava.